
Versions de Leopardi *

per Josep Carner

A LA SEVA AMADA ¹

O tu, cara bella
que amor de lluny m'inspires
o bé escondint la faç (tret que en el somni
sacsegis, ombra divinal, mon cor,
o als camps on resplendeixi
més bell el jorn i el riure de natura):
¿és que el segle innocent deliciaries
que porta el nom de l'or,
o, ànima fina, voles
entre la gent, o bé la sort avara
el teu esguard, que per nosaltres vela
pels venidors prepara?

Avui, veure't viventa,
esperança ninguna no m'avança,
sinó per aquella hora
que nu, sense company,

1. Diu Leopardi al volt d'aquesta cançó seva: «La dona, això és, l'amada de l'autor és una d'aquelles imatges, una d'aquelles fantasmes de bellesa i virtut celestial i inefable que tot sovint se'ns acuden a la fantasia en el son i en la vetlla, quan som no gaire més que minyons, i després alguna vegada en el son o en la quasi alienació de la ment quan som joves. En una paraula, és «la dona que no trobem». L'autor no sap si la seva amada... sigui ja nada o hagi de néixer mai: sap que ara no viu a la terra i que nosaltres no som pas els seus contemporanis: la cerca entre les idees de Plató, la cerca a la Lluna, en els planetes del sistema dels estels. Si hom voldrà anomenar amorosa aquesta cançó, serà tanmateix segur que aquest tal amor no pot dar ni sofrir gelosia, perquè, tret de l'autor, cap amant terrenal no voldrà fer l'amor amb el telescopí.» (Nota de Josep Carner).

per un nou viarany
a aquell més pur estatge
vindrà mon esperit. Creguí tot d'una
al primé' esbadellar-se de la meva
diada incerta i bruna
que fores viadora
en aquest sòl estèril. Però cosa
a tu semblant no hi ha en el món: si alguna
et fos igual i tot de fesomia
d'accionat i parla,
força menys bella, així i tot seria.

Enmig de tantes penes
com a la humana edat
posa davant el fat,
si vera, com et pinta
mon pensament, t'amés algú en la terra,
per ell també seria
aquest viure beat;
i prou veig clarament que altra vegada
de lloança i virtut anà' en seguici
ton amor em faria,
com a la primeria
dels anys. A nostra angoixa
el cel, però, cap reconfort va unir-hi:
vida mortal, havent ta companyia,
la que en el cel endeua semblaria.

Jo per les valls on la cantada sona
del pagès trafegut
m'assec i em queixo de la jovençana
error que m'abandona;
pels turons faig memòria, faig planyença
de l'esperança i el desig perdut
de les meves diades:
i, de tu imaginant,
obro els ulls palpitant.
Jo conseguís en aquest segle bròfec,
en eix aire nefande d'alta espècie
servar! que de la imatge, a bastament,
essent-me pres el ver, seré content.

Si una d'aquelles eternals idees
fossis, que mai vestides
de la sensible forma
vol el seny eternal
ni que en mig de deixalles atuïdes
provin afanys de vida funeral:
o si altra terra dant la volta cèlica
entre in comptables noms haver-te pot,
i és un estel més bell que t'irradia
de sol no tan remot
i respire un èter més benigne,
d'aquí on són breus i infaustes les anyades
rep aquest himne d'un amant ignot.

CHOR DE LES MÒMIES

Sola eterna en el món, a qui es decanta
tota creada cosa,
o Mort, en tu reposa
nostra nua natura,
no amb goig, però segura
contra l'antic dolor. La nit pregona,
dins la confosa ment,
volta el greu pensament
de fosca i al desig i l'esperança
ja sent manca de delit,
nostre àrid esperit,
tot deslligat d'afany i de temença,
i sense tedi, vàcues
consum, lentes edats.
Visquérem. Com de paorosa larva,
i de somnis suats
recordança confosa
al minyonet lactant vaga dins l'ànima
a la memòria en resta
del nostre viure, que de lluny no arriba
a esclariment. Què fórem?
Quin fou el punt coent
que duia el nom de vida?
Cosa estupenda, arcana,
la vida avui, al nostre pensament,
tal com la mort ignota
apar al del vivent.
Com, quan era vivent, mort defugia,
ara defuig el flamejar vital
nostra nua natura,
no amb goig, però segura:
car ésse' afortunat
nega a mortals i nega a morts el fat.

A SÍLVIA

Sílvia, del temps encara
de la vida mortal faràs memòria,
llavors que resplendia la bellesa
en els teus ulls enriolats i esquívols,
i alegre i consirosa
pujaves el llindar de juvenesa!
Sonaven les quietes
cambres i, vora teu, tot senderó
de la teva perpètua cançó,
quan a les tasques femenils atenta,
seguda, bellament
del futur delitós eres contenta
que duies a la ment.
Era el maig olorós, i tu solies
així menar tos dies.
Llavores els estudis
gentils deixant i als meus papers suosos,
on la flor de la meva primeria
i de mi depenia,
damunt el porxo del pairal estatge,
parava les orelles
ta veu en escoltar
i l'apressada mà
que recorria la penosa tela.
El cel serè plaïa'm de mirar
i les daurades vies i les hortes
i aquella mar al lluny, i la muntanya.
I mai llengua mortal podria dir
ço que sentia al si.
Que pensaments suaus i que esperances,
quins cors, oh Sílvia mia!
Com llavors se'ns mostraven
la vida humana, el fat!

Quan de tanta esperança a mi em recorda,
un sentiment em nua
acerb, desconsolat,
i altra vegada em dol ma desventura.
O natura, natura,
per què l'has enganyada
de tant a ta fillada?
Ans que l'hivern no eixarreís les herbes,
escomesa i vençuda
d'un mal reclòs, vas caure, o tendraleta:
La flor de tes anyades
mai no l'has vist, i no t'amorosiren
el cor les alabances regalades
o de la teva negra cabellera
o dels teus esguards enamorats i esquius
ni de l'amor els camps no van parlar-te
en els dies festius.
També fa poc ma dolça
esperança finà: també negaren
els fets la juvenesa
a mos anys. Ai mesquina,
i com, com has passat
cara companya en la novella edat!
Aquest és aquell món? Aquests els gaudis,
l'amor, les obres i esdeveniments?
Aquesta és la fortuna dels vivents?
Quan el ver va aparèixer,
tu, mísera, caigueres, tot signant
la mort geliua i una tomba nua,
ta mà, de lluny estant.

SOBRE EL RETRAT D'UNA
BELLA DONA ESCULPIT EN
SON MONUMENT SEPULCRAL

Tal fores: sota terra
ara ets pols i esquelet. Damunt els ossos
i el fang, posat immòbilment, debades,
mut, contemplant de les edats el vol,
està, sols de memòries i de dol
custodi, el simulacre
de la beltat passada.
I la dolça mirada
que trémer féu si immòbil, com ja sembla,
a la d'altri fitava; el llavi ardit
d'a on, com d'urna plena,
s'abocava el plaer; el coll, cenyit
ja pel desig; aquella mà amorosa
que tot sovint, estesa,
la mà sentí glaçar-se que estrenyia,
i el si que féu la gent
tenyir-se obertament de pallidesa,
van ésse' una vegada: fang i ossos
ets ara, i eixa vista
vituperosa i trista un roc amaga.
En nostra companyia,
el fat així tota semblança postra
que imatge més vivent
del cel ens pareixia.
O misteri eternal de l'ésser nostre!
Avui inenarrable
font d'excelsos, d'immensos
imaginars i senys,
grandeja la bellesa
com esplendor vibrat per la natura
damunt eixos arenys,

que de fets sobrehumans i de reialmes
 afortunats i d'auris mons, talment,
 sembla que ens doni signe
 i ferm sollevament:
 per poca violència
 demà, sull a la vista,
 abominós, abjecte,
 es torna aquell qui havia estat suara
 com un angèlic vis,
 i dins les ments alhora
 s'ha fet aquell mirable
 concepte que hi movia, fonedís.
 Somnis altius, desigs sense riberes,
 en nostra ment errívola,
 creen doctes acords
 per virtut natural: i és allavors
 que en una mar deliciosa, arcana
 va errant l'ànima humana
 gairebé com l'impàvid
 nedadó' en l'oceà fa en sos deports.
 Mes torna's, si l'orella
 fereix discorde accent,
 no re aquell paradís en un moment.
 Com ets, natura humana
 frèvol en tot, i vil!
 Per què sentir tan alt, o pols i ombra?
 Però si ets gentil
 en part, com esdevé que tos més dignes
 pensament i glatits
 siguin lleument i per tan baixes causes
 encesos o extingits?

VERSIÓ DE JOSEP CARNER

Aquesta sèrie de traduccions de Giacomo Leopardi fou publicada per Josep Carner a «La Veu de Catalunya» l'any 1923. Albert Manent en donava una vaga notícia a *Josep Carner i el noucentisme* i ha estat gràcies al seu ajut que avui les publiquem. Duien, en ésser editades, el títol general *De Leopardi* i aparegueren, en el mateix ordre de la nostra edició, els dies 16 de febrer, 30 de juny, 7 i 18 de juliol. Tres de les versions pertanyen als *Canti*: *A la seva amada* n'és el cant XVIII, *A Silvia* el XXI i *Sobre el retrat d'una bella dona esculpit en son monument sepulcral* el XXXI. Els dos primers, aparegueren acompanyats de la data de composició (1823 i 1828, respectivament) al costat del títol i en el primer, encara, s'hi reproduïa en nota un text extret d'una col·laboració de Leopardi al «Nuovo Ricoglitore» de Milà, tal com l'hem recollida, que acompanya generalment les edicions italianes del poema. *Chor de les mòmies* no pertany als *Canti*: és el poema que, amb el títol *Coro di morti nello studio di Federico Ruysch*, introdueix el *Dialogo di Federico Ruysch e delle sue mummie* de les seves *Operette morali* (1827). Publiquem les versions tal com aparegueren, únicament amb algun canvi de puntuació per recuperar el sentit de l'original, que quedava confús o tergiversat per la mala edició periodística dels poemes.

JORDI CASTELLANOS